

« zurück blättern vor »

FLAK subst. m., ab 1389. 1) pl. 'Eingeweide, Gedärme, tierische (vulgär auch menschliche) Innereien' – 'kiszki, jelita, wnętrzości zwierzęce (wulgarnie też ludzkie)': 1389 MMAe XV 104, STP *Pro intestinis dictis flaki*. o 1528 Murm 162, SPXVI *Intestina, interiora animalium, Krufki álbo fláki*. o 1587 PaprUp E3v, SPXVI *skorofmi potzeli tzinic z Flakow miefo / á za naprzedniejsza ie potrawe wdawac / stracilifmy smak y pozitek oitziznie mieley*. o 1620 Sak.Prob. 71, L *Że wół ma cztery żółdki, snadnie może się obaczyć w owych flakach, które się dzielą na czworo, na księgi, czepiec, łosią skórę i ślaz*. o (†1662) 1732 Bald.Sen. 39, L *Na ofiarę dla Plutona flaki z Flakków wypróto*. o 1696 Bardz.Tr. 363, L *W bitych tych na ofiarę bydłętach, ani płuca tchnące na prawym boku leżą, ani serce na lewym, ani w swéy miękkości flaki się koto tłustych popięty wnętrzości*. o 1847 Wilk.P. Poran. II 33, DOR *Przywiózł potężny wór flaków, ozór, główkę i nóżki cielece*. o 1859 Bart.A.Serce 79, DOR *Dajcie pokój, bo flaki we mnie przewracacie*. o (1881) 1951 Bał.Dziady 183, DOR *Szczególniejszą zaś słabość miał do Kamila; było to jego oczko w głowie, kochał go jak własne dziecko, bo, jak powiadał, to takie z flakami poczciwe paniątko*. o (†1925) 1950–1952 Reym.Now. III 235, DOR *Raz kozie śmierć! – wyrwał się drugi. – Każą bić Niemca, to będziemy prali. – Nim go dosięgniesz, to ci pierw flaki wypruje – szepnął ktoś ztowróżbnie*. o (1937) 1948 Goj.Rajs. II 240, DOR *Zachciało jej się białego beretu i o ten beret wyciąga flaki z swojej rodzonej matki*. o vor 1939 LSP *śpiewa aż flaki bolą*. – (SŁA), STP, SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP (rub.), DOR. 2) pl. 'Gericht aus tierischen Innereien' – 'potrawa z flaków bydłęczych': 2.H.15.Jh. PF V 10, STP *Flaky *varzona y ssyokane, yantrznycy, tripe*. o 1534 FalZioł V 16, SPXVI *tha błonka [dziecięca] ma w sobie barzo wiele zmarzkow napodobieństwo flakow warzonych*. o 1588 Calep 729a, SPXVI o 1697 Bratk. 3, L *Ale to teraz iuz obyczaj taki, Kiedy u Pana zjesz w szafranie flaki, Gdy flaszą wina utraktuje gości, To trzeba zaraz obrać Jegomości*. o 1743 BystrzInf F2v, SP17 *Iedna [...] część [sc. chilu] z żółdka odchodzi do flakow*. o 1775–1806 Teat.29c 20, L *Flaki po 6 groszy w garkuchni iadał, a i to czasem na kredyt*. o (vor 1792) 1951 Kit.Opis 434 *Dalsze potrawy: flaki, czasem żółto szafranem zaprawne [...], od których – i od cieleciny, tymże szafranem zaprawianej – nazywano ich żółtobruchami, czasem bez szafranu, w białym sosie mąką zaklepanym*. o (1826–1837) 1963 Magier 253 *brudne przepukpi smaženiem kiszek, kielbas i flaków zajęte*. o 1835 Przyj.L. nr 26, NKPP *Nudny jak flaki z olejem*. o (†1887) 1951 Krasz.Opow. 232, DOR *Prosimi mnie na gospodarski obiadek. Był barszcz i flaki*. o 1938 Ukn.Strachy 109, DOR *Pod wódkę kanapki z kawiozem, potem flaki, potem kaczka*. – (SŁA),

STP, SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **3)** ‘ein weichlicher, willens- oder charakterschwacher Mensch’ – ‘człowiek słaby, zniszczony, bez woli lub charakteru’: 1535 GlabGad P6, SPXVI *Biodra chude, tak iż skora wiffi iako flak / albo sie zmarzeczy, mgłego też człowieka ukazuią boiaznego, á nie statego vmyštu.* o (1848) 1924 Morawski 104 *Niewdzięczniku! wyrywasz się ode mnie! gardzisz mną! Ach, ty mazgaju, niedotęgo, flaku!* o 1952 Žukr. Dni 213, DOR *Pani jest młoda, tylko to łatwe życie z pani flak zrobiło.* – TR*, L, SWIL (fig.), SW (m. u. przen.), LSP (przen.), DOR (przen.). **4)** (mieć) *flaki w głowie* ‘Stroh im Kopf (haben)’ – ‘(mieć) siano w głowie, (mieć) pusto w głowie’: 1769–1777 Zab. 9,61, L o [LBel.] 1775–1806 Teat.33 84, L – L, SW (m. u. przen.), LSP (zwr.). **5)** *flak pepkowy* ‘Nabelschnur’ – ‘pepowina’: [hapax] 1792–1793 Perz.Cyr.2 218, L – L, SWIL (an.), SW (stp. lek.), LSP (lek.). **6)** ‘herabhängender, zerknitterter, schlaffer Gegenstand’ – ‘obwisły, zmięty, flakowaty przedmiot’: [hapax] 1952 Prom.Opow. 159, DOR *Naderwany pakunek w ręku pasażera pękł i ze strzępów “Ce soir” wyleciał kolorowy flak piżamy.* – SW (m. u.), LSP (przen.), DOR. ◇ **Etym:** mhd. *vlec* subst. m., ‘Kaldaunen; Stück Haut’, LEX, nur für Inh. 1, 2. ◇ **Hom:** †*flek* II. ◇ **Der:** *flakować* v. imp., ‘behaben’, [hapax] 1472 MMAe XVIII nr 98, STP *Nobilis Petrus... ecclesie... XI capecias roborum, videlicet: tres ad XX cubitos et duos longitudinis et latitudinis in fine tenuiori unius pedis cesorum al. flakowanego... per decursum fluviorum remittere debet.* Nur für Inh. 2; *flakowe* subst. n., ‘Steuerabgabe der Schlachter’, [hapax] (1564) 1962–1964 LustrKraK cz.1 132, SPXVI, nur für Inh. 2; *flaczek* subst. m., 1564 Mącz 173b, SPXVI, zuerst geb. MĄCZ, nur für Inh. 1, 2; *flakowy* adj., ‘Steuer, Abgabe der Schlachter’, 1792 Wolsz 30, L, zuerst geb. TR, nur für Inh. 1, 2; *flakzcęć* v. imp., ‘schlaff werden’, 1765–1770 Rog.Doś.1 210, L *Pęcherzyna nadęta pod czas lata, w zimie wolnieie i flakzcęie.* Zuerst geb. L, nur für Inh. 3; *flakowaty* adj., ‘schlapp’, 1793 Perz.Lek. 13, L, zuerst geb. L; *flakarz* subst. m., ‘jmd., der Kutteln verkauft oder zubereitet’, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 2; *flaczarz* subst. m., ‘jmd., der Kutteln verkauft oder zubereitet’, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 2; *flaczysty* adj., ‘schlapp’, zuerst geb. SWIL, nur für Inh. 1; *flaczasty* adj., ‘schlapp’, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *flaczysko* subst. n., ‘Gedärm (pejorativ)’, zuerst geb. Sw, nur für Inh. 1; *flaczęć* v. imp., ‘weich werden (von Gegenständen und übertragen von Menschen)’, [hapax] 1951 Czesz.Pokol. 48, DOR, zuerst geb. DOR, nur für Inh. 3. ♦ Inhalt 5 ist wohl eine polnische Erweiterung von Inhalt 1 (‘Stück Haut’), Inhalt 4 eine metaphorische Übertragung des semantischen Merkmals “weich, schlapp” von Inhalt 2. Inhalt 6 ist wohl eine bildliche Übertragung nach dem Aussehen des Gerichts (Inhalt 2). Inhalt 3 hat wohl mit dem Stellenwert des Gerichts als etwas Minderwertiges zu tun, vgl. den Beleg von 1587 zu Inhalt 1. Im sprichwörtlichen *nudny jak flaki*

z olejem ersetzt *flaki* seit 1887 das ältere *fumy* ‘Essensdünste’. Zur Vorstellung von *flaki* als etwas ‘Weiches, Schlappes’ vgl. auch die Derivate *fla(k)czeć*, *flaczasty*, *flakowaty*. Zur Übertragung von Inhalt 1 auf die ‘Nabelschnur’ vgl. auch den Beleg von 1534 zum Inhalt 2.

« *zurück blättern vor* »